Davidova vina a pokání

Původ materiálu
Ludmila Míchalová Mikšíková
Pořadí v lekci
13

Téma

David se stává mocným králem, je mocným hrdinou, ale i on jako člověk hřeší, svého hříchu lituje a touží po nápravě.

Cíl

Děti si uvědomí, co je to vina. Zároveň jim postava Davida ukáže, co s tím. Ukáže jim pokání, touhu se napravit i naději, že právě v té chvíli nás Bůh slyší a přijímá.

Pro učitele

Výkladové poznámky

David se stává mocným králem, Bůh si jej vyvolil a zamiloval, několikrát se opakuje věta: Hospodin Davida zachraňoval, ať šel kamkoliv. V předchozích kapitolách je popsáno, jak se David stane mocným králem, králem v Jeruzalémě, ale ani tato jeho cesta na trůn nebyla nijak idylická, byla to cesta bojovníka, který musel proti svým nepřátelům tvrdě postupovat. Musel dobýt Jeruzalém, bojoval s Pelištějci a Amónovci, zvítězil nad okolními národy, aby vydobyl postavení Izraele, a to nebylo vůbec jednoduché. Přesto je to cesta požehnaná: Hospodin Davida zachraňoval, ať šel kamkoliv. Příběh o Davidově hříchu jej ukazuje naopak jako intrikáře a vlastně zbabělce, který zneužil svého postavení krále, nárokoval si ženu, která mu nepatřila. Těhotenství Bat-šeby se nejdřív snažil svést na jejího muže, ale po nezdaru a Urijášově poslušnosti se rozhodne Urijáše zabít.

Urijáš byl jeden z Davidových třiceti sedmi důstojníků (2S 23,39). Biblický text ho označuje za Chetejce, tedy původního obyvatele Jeruzaléma, který se připojil k lidu izraelskému. Urijáš tím, že odmítá vejít ke své ženě, prokáže věrnost Zákonu (Dt 20,7). Svoji věrnost prokáže i tím, že nese rozsudek sám nad sebou do boje, aniž by porušil poštovní tajemství.

Bat-šeba se nakonec stává jednou z žen krále Davida. Stala se matkou čtyř synů: Šalomouna, Sammua, Sobaba a Nátana. David zřejmě ještě neměl tak velký harém jako ostatní okolní

králové, popř. později jeho syn Šalamoun. Talmud dovoluje králi 18 žen, prostému člověku 4, kromě zákonné manželky. SZ zná mnohoženství u praotců, v době soudců i králů, tíhne však k jednoženství. Podle Dt 17,17 ani král nemá mít mnoho žen, *aby se jeho srdce neodvrátilo od Boha*.

Davidovo prozření je umocněno vědomím, že mu hrozí trest smrti za cizoložství (Dt 22,22). Pro krále platil Hospodinův zákon v prvé řadě (Dt 17,18nn). Tímto měřítkem je měřen i tento příběh, ačkoli souhrnné vydání a formulace zákonů je až z doby pozdější. Poměry na královském dvoře prokazují, že králi je schopen něco namítnout jen prorok. Mimo Izrael nebylo obvyklé a možné, aby král byl kritizován. Král byl často synem boha nebo jeho nejvyšším služebníkem, jeho slovo se stávalo zákonem. V Izraeli stál zákon i nad králem. David vlastně podlehl pokušení podle vzoru ostatních národů, že jako král má neomezenou moc a právo na všechno.

Úskalí

Celý příběh Davidovy cesty na trůn a následně jeho hříchu a pokání je velmi dlouhý, musíme pamatovat především na mladší děti a vybrat pro ně jen jeden nosný příběh. Pro předškolní děti například Davidova vina a následně Nátanovo podobenství. Starším dětem můžeme vyprávět celý příběh, přesto bych vypustila podrobné líčení toho, jak David dobýval a vítězil nad ostatními národy, nebo příběh o přenesení Boží schrány do Jeruzaléma. Vyprávění by tím bylo mnoho-tematické a příliš dlouhé. Davidovu cesta na trůn stačí zmínit jen v několika větách.

Předchozí příběhy ukazovaly Davida jako hrdinu, mocného bojovníka, statečného a moudrého mladíka. Dnešní příběh naopak ukazuje Davidovu slabinu, jeho prohřešek a úpadek. Můžeme děti upozornit, že i lidé a hrdinové, kteří jsou pro nás vzorem, jsou jen lidé, kteří mají své chyby, můžou něco zkazit nebo nezvládnout. To se stává. Důležité ale je, jak se ti naši hrdinové ke svému prohřešku postaví. David je nám vzorem právě v tom, že si uvědomil, co způsobil, a litoval toho.

Neměli bychom přetěžovat téma nevěry Davida a Bat-šeby, ale spíš poukázat, že i přes jejich prohřešky a vinu, jim Bůh požehnal. Nakonec právě jejich syn Šalamoun se stal dalším králem Izraele.

Odkazy

Koflerová, Šárka, Muroňová, Eva: *Škola a křesťanství. Metodická příručka pro učitele.* Brno: Kartuziánské nakladatelství, 2011.

Oberthür, Rainer: *Obrazy života — život v obrazech.* České Budějovice: Petrinum, 2014.

Další odkazy najdete pod úlohou pod nadpisem Kam dále.

Pro děti

Předškoláci

Na začátek jako motivaci použijeme aktivitu s lanem, kterou pak můžeme použít pro všechny věkové skupiny. Snažíme se přiblížit dětem téma viny a co to vina vlastně je. Jako názornou pomůcku si vezmeme lano, lano by mělo být dlouhé tak, abychom z něj pak vytvořili kruh, kolem kterého si stoupneme. Na laně uděláme velký uzel. Nejdřív se dětí zeptáme, co držím v ruce, děti přijdou na to, že je to lano. To potvrdíme, ale řekneme, že dneska bude představovat ještě něco jiného a my společně přijdeme na to, co. Lano s uzlem vezmeme a předám sousedovi, ale jeden konec si necháme, lano putuje dokolečka až je z něj kruh, všichni se pak za lano společně držíme. Kdo ho dostane do ruky, odpoví na otázku: Co máme všichni společného? Děti můžou mít různé nápady, např. že máme ruce, nohy, oči, že každý má nějaké rodiče, že jsme na stejném místě ve stejnou dobu… Až se k učiteli dostane i druhý konec, takže se vytvoří kruh, učitel nakonec dodá, že je ještě jedna věc, kterou máme všichni společnou, a sice že jsme lidi. Potom lano položíme na zem a zeptáme se, co by mohl kruh představovat, shodneme se na zeměkouli. Děti můžou mít spoustu nápadů, všechny bereme vážně a pochválíme, ale nakonec hádání uzavřeme: *Ano, všechno tohle by lano mohlo být, ale teď nám lano představuje zeměkouli*. Na zemi žijí lidé, a my se zamyslíme nad tím, co lidi spojuje? Co nás jako lidi spojuje, co nás k sobě přivádí, takže jsme spolu rádi? Pokud děti neví, napovíme jim, je to třeba kamarádství, přátelství, to že někomu pomůžu, že mu věnuji svůj čas. Spojuje nás láska, to že máme druhé lidi rádi. Každý kdo na něco přijde a řekne svůj nápad, může se postavit dovnitř do kruhu. Dále se zeptáme, co naopak lidi rozděluje, že spolu už nechtějí být nebo kamarádit? Ten, kdo má nějaký nápad, může z kruhu zase vystoupit na své místo. Pokud dětí neví, opět jim poradíme. Rozdělují nás například hádky, když někomu ubližujeme, když se druhým posmíváme, když se s někým pereme nebo mu závidíme. Rozděluje nás, když někomu ublížíme. Společně přicházíme na to, co máme jako lidi společného, jsou to věci příjemné, co nás spojují, ale jsou to i věci zlé, které nás naopak rozdělují. To, co nás rozděluje, nazveme vina a na našem laně je to právě ten veliký uzel. Uzel je na laně, a i když nás to lano spojuje, může mít jeden nebo i více uzlů. Uzel nám připomíná, že i my v našich kamarádstvích a v našich vztazích třeba doma s mámou, tátou nebo sourozenci si ubližujeme a děláme věci, které nás vzájemně rozdělují. Člověk se někdy cítí vinný, když provede něco špatného, zlého, když ublíží kamarádovi, když se posmívá, lže nebo se pere. To se stalo i králi Davidovi, že svůj život pokazil a druhým ublížil.

O Davidovi a Bat-šebě a o Nátanově proroctví vyprávíme jednoduše, nepouštíme se do zdlouhavých vysvětlování. Pro nejmladší je možno Nátanovo podobenství vynechat, vyprávět jako řeč bez podobenství.

Pokud máme k dispozici více času, můžeme zařadit tvořivou aktivitu, jinak se vrátíme k rozhovoru s lanem. Jak je možné uzel rozmotat? Co můžeme udělat, když jsme něco provedli a cítíme vinu? Na závěr všichni opět vezmeme lano, všichni jej držíme, učitel drží oba konce lana pevně tak, aby jej spojoval, a vyzveme děti, že můžou zkusit, jak pevné lano je, jak nás vlastně všechny navzájem drží a spojuje. Úplně nakonec se ztišíme a přitom se stále společně držíme lana a učitel se pomodlí.

Aktivita: Navazuje na Nátanovo vyprávění o ovečce. Domalujeme si a vyzdobíme každý svoji ovečku. Dětem připravíme již nakreslené ovečky například na čtvrtce z tvrdého papíru nebo kartonu a děti si pak samy své ovečky vyzdobí, domalují ovečkám vlnu jako kudrlinky, malé spirálky a kolem ovečky můžou nalepit kytičky, které si vytvoříme děrovačkou ve tvaru květiny. Budou představovat pastvinu. Čtvrtky můžou být i různě barevné, takže potom malujeme ovečku bílou barvou nebo fixou. Taky na výrobu kytiček použijeme barevné papíry.

Až budeme mít všichni ovečky hotové, vystavíme je a dáme je dovnitř do kruhu z lana, které teď představuje ohradu. Děti pochválíme za jejich krásné ovečky a zdůrazníme, kolik nám dalo práce a úsilí, aby si každý svoji ovečku vytvořil a vyzdobil, proto bychom si měli vážit jak ovečky své, tak i oveček ostatních. A když přeci něco provedeme a ublížíme, jinému jeho ovečku ušpiníme, zmačkáme nebo roztrháme, tak bychom se jako David měli zastydět, litovat toho, co jsme udělali, omluvit se a poprosit o odpuštění.

Pomůcky: Lano, postavička nebo plyšák ovečky, tužší barevné papíry (můžeme použít i kartony – např. vystřihnout z krabice), barevné papíry, děrovačka ve tvaru kytičky, lepidlo, bílé fixy nebo bílé pastelky.

Mladší školní děti

Hodinu zahájíme aktivitou s lanem. Názorná pomůcka na uvedení tématu viny. To nám pomůže uvědomit si, co máme jako lidé společného, věci dobré, které nás spojují, ale i věci zlé, které naopak vztahy rozdělují a ničí. Postup viz předškolní věk. Jsme lidé a jako lidi nás spojují i nepříjemné a zlé věci, můžeme to nazvat vina. Člověk se někdy cítí vinný, když provede něco špatného, zlého, když ublíží kamarádovi, když se posmívá, lže nebo se pere. Stejně jako pro Davida v dnešním příběhu, o kterém uslyšíme, je na začátku důležité si vůbec svoji vinu uvědomit, být citlivý k tomu, co vlastně vina je.

Vyprávění

Davidovi Hospodin žehnal, chránil ho a David úspěšně dobýval území za územím, země okolních národů. David se stává postupně nejvlivnějším a největším králem v historii židovského národa. Boží přízeň si také zaručuje tím, že přenáší Boží schránu do Jeruzaléma, do hlavního města, odkud vládne. David se nebojí ukázat, jakou má radost, jak si je vědom Božího požehnání, křepčí a tančí. Do této chvíle známe Davida jen jako hrdinu, statečného bojovníka, muže, který bere vážně Boží nařízení, který chce chodit s Bohem. Dnes se nám ale ukáže i jako chybující člověk.

Král David se na začátku našeho příběhu zamiloval, zamiloval se na první pohled. Příběh se odehrává v době, kdy je Izrael ve válečném stavu, a David, velký vojevůdce, zůstal v Jeruzalémě. David tedy v muži opuštěném Jeruzalémě hledí z okna a pozoruje koupající se ženu, na střeše sousedního domu. Zatouží po ní a vůbec nebere ohled na to, že je to žena vdaná, a že tím, co zamýšlí, porušuje Hospodinův Zákon. Zřejmě si myslí, že jako král nemusí všechno dodržovat tak doslova, a že jeho postavení ho opravňuje, aby si dělal, co se mu zlíbí. Nedbá ani na to, že svým jednáním ubližuje lidem, kteří jej mají rádi a jsou mu oddáni. A tak si nechá tu krásnou ženu zavolat a vyspí se s ní. Užije si příjemnou chvilku a zase ji pošle domů. Myslí si, že se vlastně nic nestalo. Ale skutečně se nic nestalo? Je možné si jen užít, mít někoho jen na jednu noc a potom dělat jakože se nic nestalo? Žena odchází, ale není pryč na dlouho, po nějaké době od ní přijde vzkaz: „Jsem těhotná.“

Je jasné, že dítě patří Davidovi. Co teď, jak se má David v takové chvíli zachovat? David začne vymýšlet plán, jak celou situaci zamaskovat, aby z toho vyšel jako nevinný. Zavolá z boje Urijáše, aby mu podal hlášení, jak se daří vojákům ve válce. Nezajímá ho ovšem v tuto chvíli ani tak to, co slyší, jako to, jestli se mu podaří zastřít své provinění, jestli jeho voják přenocuje doma u své manželky. Tak se k prvnímu hříchu, cizoložství, připojil i druhý: navádění druhého k porušení Božích řádů. Pro válečníky v Izraeli totiž platila přísná pravidla. Bojovník se nesměl od svého svatého úkolu ničím rozptylovat, ani svou rodinou či svou ženou. Urijáš nejde za svou krásnou ženou, ale lehne si před dům a tam přenocuje. Stejně naprázdno vyjde Davidova snaha i druhého večera. Když pochopí, že Urijáše nesvede k porušení válečných pravidel, usoudí, že se ho musí zbavit. Ve svém srdci se rozhodne, že jeho královská pověst je důležitější než život jeho oddaného služebníka. David vymyslí plán, jak se svého nepohodlného vojáka zbavit. Má generála, o kterém ví, že splní jeho příkazy do posledního písmenka. Navede ho, aby postavil nic netušícího Urijáše do první linie a uprostřed bitvy, aby jej opustili. V takové situaci nemůže obstát ani největší hrdina. Urijáš padne a Davidova pověst bude uchráněna – nikdo se nedoví o jeho cizoložství a nebude ani podezříván z vraždy. Jak geniální!

Jenže král ve svém plánu nějak přestal počítat s tím, že i on je někomu podřízen, že i on se někomu zodpovídá. A tak se stane, že do Davidova paláce přichází prorok Nátan – posel Hospodinův. Nátan vypráví Davidovi podobenství o ovečce:

„Byli dva muži, jeden chudý a druhý bohatý. Boháč měl mnoho ovcí i krav, chuďas měl jen jednu ovečku. Svoji ovečku měl velmi rád, choval se k ní, jako by to byla jeho dcera, jedli spolu z jednoho krajíce a pili z jedné misky. Chuďas ji choval na svém klíně. Jednou přišla za boháčem návštěva. Bohatý muž přemýšlel, čím jen svého hosta pohostí. Nechtěl brát ze svého vlastního stáda, a tak šel a chuďasovi jeho jedinou ovečku vzal. Ovečku zabil a připravil z ní hostinu pro svou návštěvu.“

Jakmile David uslyšel Nátanův příběh, velmi se rozhněval: „Muž, který něco takového udělal, zaslouží smrt!“

Na to mu Nátan odpověděl: „Ten muž jsi ty, Davide!“

V tu chvíli to Davidovi všechno došlo, uvědomil si svoji vinu. Došlo mu, co způsobil, jak moc ublížil, jak udělal něco, co už nejde napravit. A vyznal před Nátanem i Bohem:

„Zhřešil jsem proti Hospodinu!“

Teprve v tomto okamžiku se ukazuje velikost Davida. Když zhřešil, přiznal se a pokusil se o nápravu. Přestal utíkat před svým hříchem, přestal se schovávat před svým Bohem, přestal si hrát na něco, co není. Došla mu závažnost toho, co udělal. Uvědomil si, že pro malicherný důvod zničil život svého bližního.

Navíc dítě jeho lásky smrtelně onemocnělo a David zjišťuje, že následky špatnosti často musí nést i maličcí a nevinní. Dítě nakonec zemřelo. David pokorně přijímá, co se stalo, vzdá chválu Hospodinu a podřídí se jeho rozhodnutí. Po čase mu Bat-šeba porodí druhého syna – Šalomouna.

Aktivita na dokreslení a doplnění Davidovy viny, jedna z možností, jak příběh dále rozvést, případně samostatná varianta.

Práce s Žalmem 51: Je to žalm, který se modlil David poté, co za ním přišel Nátan a on si uvědomil svoji vinu. Z žalmu vybereme verš 12: *Stvoř mi, Bože, čisté srdce, obnov v mém nitru pevného ducha*. Aktivitu uvedeme: David se cítil na dně, poznal, že člověk, který ukradl ovečku a velmi ublížil, je on sám. Litoval toho a moc toužil po nové šanci. Prosil Boha, aby mu odpustil. Věděl však, že to co udělal, už nejde vzít zpět. Urijáš byl mrtvý a Bat-šeba se stala jeho ženou. Proto prosil o nové čisté srdce, které bude nově stvořeno a o pevného ducha, který mu má pomoci, aby už nikdy nic podobného nespáchal. Sedíme v kruhu a uprostřed rozprostřeme velké červené srdce, které si sami můžeme vystřihnout z kusu červeného plátna. Kolem srdce rozprostřeme karty, pokud máme didaktické karty Obrazy života, pokud ne, můžeme vystřihnout z časopisů různé obrázky, které zachycují lidi, přírodu, zvířata v různých situacích. Obrázky či fotky by měly být rozmanité. Děti si karty či obrázky prohlédnou. Dětem řekneme,

že si mají vybrat takový obrázek či kartu, který se hodí k čistému srdci. Dítě svůj obrázek vybere, řekne proč a položí jej na červené srdce. Až se všichni vystřídají, učitel se může zeptat, jestli děti někdy zažily situaci, kdy taky jako David toužily po čistém srdci? A jestli je nějaký obrázek nebo karta, která jejich situaci znázorňuje. I tyhle karty a obrázky pak položíme do našeho velkého srdce. Pokud je to vhodné, situace a prosby dětí, kdy chtěly mít čisté srdce, zmíníme v závěrečné modlitbě.

Na závěr opět vezmeme lano, takže stojíme v kruhu, každý se drží lana a učitel jej drží za oba konce, aby lano spojil. David udělal velikou chybu, a jako máme uzel tady na laně, tak i on už musel pak celý svůj život s takovým uzlem žít. Možná i my jsme si dneska mohli uvědomit, co jsme kdy provedli, co se nám nepodařilo, nebo co jsme udělat měli, ale neudělali. Možná i my si někdy myslíme, na co všechno máme nárok a právo, co všechno by nám mělo patřit, ale ono to není tak jednoduché. Dnešní příběh je ale i příběhem nadějným, David upřímně litoval a Bůh ho vyslyšel a odpustil mu, dal mu novou šanci. David pak mohl žít s Bat-šebou a měli se rádi, i přes to všechno, co oba způsobili. Naší velikou nadějí je, že Bůh nás přijímá a odpouští nám, i když něco vyvedeme, i když něco neuděláme, co bychom měli. Bůh nám novou šanci dává a díky Pánu Ježíši víme, že od Pána Boha nás nemůže nic rozdělit. Držíme spolu za lano, jsme spolu na zemi se vším dobrým i zlým, můžeme se taky navzájem podržet, být si oporou a pomoct si. Na úplný závěr se pomodlíme.

Aktivita na znázornění příběhu

Vytváříme komiks, aktivita pokud chceme příběh znázornit i výtvarně, Je náročnější na čas. Děti rozdělíme do skupinek po 2 až 3, každá skupinka dostane jeden větší papír (ideálně A3) a k tomu menší papíry, lepidlo, fixy, pastelky, tužky. Zadáme skupinkám práci, že mají vytvořit komiks na právě vyprávěný příběh, nejdřív jim poradíme, aby si vytvořily kostru příběhu, co bod to bude jeden obrázek, záleží na šikovnosti a vynalézavosti dětí, připomeneme také, že svůj komiks by každá skupinka měla nějak nazvat. Každé dítě ve skupince pak může na menší papír malovat obrázek, podle toho, jak se skupinka domluví.Nakonec dají děti obrázky dohromady, nalepí je na A3 a dotvoří. Své komiksy pak dají doprostřed do lana, které je stále ještě na zemi a jednotlivé skupinky se představí.

Pomůcky: Lano, papíry formátu A3, papíry, tužky, pastelky, fixy, lepidla, červené plátěné srdce, didaktické karty Obrazy života nebo vystřižené obrázky z časopisů.

Starší školní děti

Viz mladší školní věk, s důrazem na to, že se staršími dětmi můžeme víc diskutovat a problematizovat otázku viny. Klidně můžeme přidat další příběhy, kdy člověk může cítit vinu.

I starší děti se mohou pustiti do vytváření komiksu, komiksy pak schováme na další setkání a s jejich pomocí děti příběh převyprávíí. Starší děti taky budou mít větší pochopení a víc budou rozumět aktivitě s tím, co znamená čisté srdce.

Přesah

V rituálu máme píseň Bůh je záštita má, s ním nemusím se bát. Znamená to, že si mohu dělat, co chci? Zkuste najít jiné písně, které by si mohl David zazpívat.

V připravovaném zpěvníku je Žalm 51 zhudebněn také Petrem Ebenem jako responsoriální žalm. Můžete se s dětmi naučit odpověď shromáždění (refrén).

Liturgie

Biblický text k zapamatování

Stvoř mi, Bože, čisté srdce, obnov v mém nitru pevného ducha. (Ž 51,12)

Rituál

Každou postavu může provázet jedna píseň, kterou můžete zpívat nebo její část skandovat. U Davida navrhujeme *Bůh je záštita má, s ním nemusím se bát* (refrén písně SV 23).

Okénko do bohoslužeb

Píseň od Leonarda Cohena Hallelujah (viz youtu.be/YrLk4vdY28Q). Pokud dokážeme, přehrajeme a přezpíváme, píseň je docela dlouhá, tak zahrajeme aspoň kousek. Převyprávíme, o čem se v písni zpívá, a zadáme dětem úkol, aby se společně zamyslely nad tím, až uslyší daný příběh, proč se píseň vlastně jmenuje Hallelujah.

Modlitba

Pane Bože, děkujeme ti za to, že tvá láska nás spojuje. Pane Bože, zároveň je nám líto, když spojení s tebou ale i s ostatními lidmi nějak kazíme, když ubližujeme. Jsme někdy vynalézaví stejně jako David, jak druhému člověku ublížit. Ale stejně jako David se chceme napravit a poprosit, abys nám odpustil a ukázal nám, jak na to. Amen.

Kam dále
Janča, Štěpán: Davidův hřích a pokání (starší přípravka z cyklu pozvání na cest…
Fér, Martin: Osmé přikázání – nebudeš krást
Odkaz na píseň

Neskládejte v mocných naději

Před tvou tváří, Pane, nemám vůbec nic

Odpusť, že dnes tak jako včera

Temnou divnou mlhou bloudím sem a tam

Cílová skupina

Mladší školní

Předškolní

Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami II (Od Samuele k Šalomounovi + Od Elijáše k mesiášovi)

Biblický odkaz (kat)

2 Samuelova 11

2 Samuelova 12,1–25